

1. Abichtij s. Joh. Georgij diff. de Claudio Felice, ad Act. xx. u. 29. 25. Wittenb.
2. — diff. de summa ¹⁷³² Ecclesie vera dignitate Wittenb. 1739.
3. — diff. sistens vindicias sapientie divine circa Lapsum Adams, Wittenb. 1739.
4. — diff. de Lege Sabathi, Wittenb. 1721.
5. — diff. de fide Apostolorum tempore Christi in his terris degentis, Wittenb. 1731.
6. — diff. de animabus ¹⁷³¹ Humanis post mortem Corporis vivis, Wittenb.
7. — diff. de Innanuele ex Virgine nascituro, Lipsie 1717.
8. — Apini s. Franc. Albf. diff. apologica pro genuina Lutheri versione Germanica d. i. t. i. paulini Romae 1717. Rostochi 1732.

17

a. 15

Q. D. B. V.

DISPUTATIO THEOLOGICA
DE

**STATV
PIE DEFVNCTO-
RVM PACIFICO**

Vom

Zustande der Seelig-Verstorbenen

Ex Es. XXVI. comm. 20.

P R A E S I D E

JO. GVILIELMO BAIERO

SS. THEOL. DOCT. ET PROF. PVBL.
PVBLICAE VENTILATIONI SVBJICIENDA

CHRISTIANO ZEIDLERO

Ronnenb. Mifn. SS. Theol. Studiofo
AD D. JUNII A. C. clō Idc LXXXVI.

IN AVDITORIO THEOLOGORVM
HORIS CONSVETIS.

RECUSA A. M DCC XXIIIX.

17
DEPUTATIO THEOLOGICA
DE

STATV
PIE DEEVNCTO-
RAM PACIFICO

Handwritten text, likely a library or collection stamp, partially legible as "Bibliothek der ...".

JO. GALLIBINO BALBRO

CHRISTIANO XIBLERO

AD D. ...
IN ...
HABITATIONE ...

RECEVA ...

PRAEFAMEN.

Acturi breviter de felici piorum ex hac vita dis-
cessu, substernemus fundamenti loco dictum ex
Esaie XXVI. comm. 10. quod in fontibus æque
ac versionibus ita habet:

Textus authenticus.

לך עמי בן בחדריך וסגר דלתריך
בערך חבי כמעט דגע עד-
יעבור עמך:

Versio Septuaginta-Vitalis:

Βάδιζε λαός μου, εἰσελθε εἰς τὸ ταμειὸν σου,
ἀπόκλεισον τὴν θύραν σου ἀποκρύβουθι μικρὸν
ὅσον ὅσον, ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὀργὴ κυρίου.

Versio Vulgata:

Vade populus meus, intra in cubicula tua,
claude ostia tua super te, abscondere modicum
ad momentum, donec pertranseat indignatio.

Versio Lutberi.

Gehe hin, mein Volk, in eine Kammer, und schließ die Thür nach dir zu, verbirge dich ein klein Augenblick, bis der Zorn fürüber gehe.

Versio Dittenbergeri.

Gehe, O mein Volk, hinein in dein Kämmerlein, schließ die Thür nach dir zu, und bleib ein klein Weil, nur ein Augenblick darinn verborgen, bis der Zorn vergehet.

*Versio Judaeorum Amstelodamensis
Germanica reddit ita:*

Gehe mein Volk, kom in deine Kameron, und schließ deine Thüren umb dich zu, verberg dich als ein kleinen Augenblick, bis der Zorn werd überfahren seyn.

D Icto huic jam ita immorabimur, ut C. I. verba ejus Philologicè explicemus, subjiciamus C. II. analytin Logicam. C. III. deducamus inde quæstiones Theologicas & C. IV. brevissime monstremus usum practicum. Faxit Deus, ut feliciter fiat !

CAPVT I.

COMPLECTENS EXEGESIN
PHILOLOGICAM.

§. I.

ה) *Vade.* Imperativus a verbo הֵי quod proprie significat, *a loco in locum se conferre*, Gen. XXII, 2. c. XXVII, 13. quæ quidem mutatio loci aliquando simul importat aut includit mutationem conditionis suæ, prout I. Sam. XX, 42. dici-

dicitur **לך רשום** *abi in pace*, ubi David discedens mutabat simul conditionem aulicam, consentiente Jonathane, propter odium insidiasque Saulis. Sic *Gen. XII, 2.* dicitur, **לך לך** *Vade Tibi ex terra tua*, ubi designatur mutatio tum regionis tum religionis. Sic etiam h. l. sensus est, *muta mi popule, vitam tuam cum morte: solatium tamen habebis.* Quamquam nec aliena prorsus sit significatio hujus imperativi, quam B. Geierus observat ad *Psal. XXXIV, 12.* ubi ait: *Est hic Imperativus sepius adverbium exhortantis, ceu constare potest ex Gen. XIX, 32. non enim tam motus vel itio corporis, quam excitatio mentis postulatur, ut promitti adplicemus animum ad ea, quae sequuntur; qua ratione hoc versu sensus foret: age, mi popule, veni in cubiculum tuum.* Quod in *Annotationibus Anglic.* ita porro declarat: *Ego DEUS vobis ero comes & Dux, ut deducam vos, quasi in arcam, ut Noachum &c. Gen. VII, 1.*

§. 2. **עמי** (עמי), *populus* significat non quamvis multitudinem, sed *juris consensu & utilitatis communiione consociatam*; ut *populum* ex *Cic. Lib. 3. de Republ.* descripsit *Augustinus de Civitate DEI lib. II, cap. 21.* quo sensu *Ephraim frangendus* dicitur **מעמי** *Ej. VII, 8.* hoc est, ne amplius valeat *republica*, qua celebriores *populi* valere solent. In specie vero *populus DEI*, seu quem Deus h. l. suum vocat, significat illos, quos Deus assumit, ut ipsum colant juxta regulam verbi divini, vera fide & cultu sanctioris vitae: perinde, ut *Moabitæ* vocabantur *populus Chamos. Num. XXI, 29.* & *Jerem. XLII, 46.* nempe *Bacchi* secundum *Kircherum*, seu secundum *Kippingium, Saturni.* Vide *M. Andreae Beveri* annot. ad *Seldenum de DIS Syris, Syntagm. II. p. 32.* Sive etiam, secundum *Hieronymum, Priapi.* Vide ipsum *Seldenum p. 165.* quod hæ gentes talia numina venerarentur: prout *Ammonitæ* vocabantur

populus *Mitcomb.* Jer. XLIX, 1, Israelitæ *populus vitulorum,* Of. X, 5. Idumæi *populus Decorum,* quos colebant, 2. *Chron.* XXV, 15. & apud *Euripidem* in Tauris, Athenienses *populus Minerva.* Vide *Ravanelli* Biblioth. Part. 2. p. 321. Hoc sensu non erant *populus DEI,* qui ad fidem Christi non erant conversi 1. *Per.* II, 10. ut & immorigeri & rebelles. *Of.* I, 9. Contra vero *populus DEI* sunt, quos hic adoptaverat, *Rom.* XI, 2. in quorum animo doctrina est, *Es.* LI, 7. quos Deus elegit præ aliis populis, *Deur.* VII, 6. & *Deur.* X, 15. quos Deus elegit sibi in possessionem, *Psal.* XXXIII, 12. quos studiosissime servat, ceu peculium, *Exod.* XV, 16. & *Exod.* XIX, 5. *Deur.* VII, 6. & *XIV,* 2. & *XXVI,* 18. *Psam.* CXXXV, 4. *Molach.* III, 17. super quos invocatur nomen Dei, 2. *Chron.* VII, 14. qui etiam eodem sensu vocantur *populus* πρωτογεννητων. *Tit.* II, 14. επισημοι *1. Per.* II, 9. *populus sanctitatis DEI,* *Esa.* LXIII, 18. *hereditatis DEI,* *Deur.* IX, 20. & *populus preciosus in oculis DEI,* *Esa.* XLIII, 4. Synonyma plura coacervata vide apud *Ravanellum* p. 322.

§. 3. **בא**) Notabilis est constructio verbi **בא**, quod cum motum ad locum significat, interdum constructur absolute, *Gen.* XIX, 23. *Et Loth* בא *venit Zoar,* & 1. *Sam.* XII, 8. postquam *Jacob* בא *venit in Aegyptum.* Interdum cum particula **ה** ut *Judicium* III, 20. *Et Elud* בא *Conf.* *Gen.* XXXVII, 23. interdum cum particula **הע**, ut *Esa.* X, 28. בא *venit ad Ajarb;* interdum cum particula **עד** v. gr. *Jud.* XV, 14. cum *veniret עד להר*, interdum cum præfixo **ה**: 1. *Reg.* X, 14. *aurum* בא *veniebat ad Salomonem:* interdum cum præfixo **ב**, ut *Dan.* XI, 40. ובא *veniet in terras.* Atque hæc ultima constructio reperitur etiam h. l. alias certe, prout *Concordantiarum Buxtorffianarum* inspectio docet, rarior.

§. 4. *בחדריך*) *in cubiculo tua*. Versiones Germanicae reddunt in singulari, respicientes fortasse ad illud, quod una sit pie morientium conditio. *Dietenbergerus* adhibet diminutivum, spectans sine dubio ad pias beate morientium cogitationes, qui cum vastos in orbe vastissimo profanorum hominum tumultus intuentur, exiguum sibi cubiculum optant, ubi a periculo tuti & ab inani labore securi esse possint. *Vulgata* vero pluralem retinuit. Caterum vocabulum *חדריך* significat in genere penetrabile seu conclave interius, in quo seu tuto vivitur, sive tantum secreto: ut ex 2. *Sam. IV, 7.* de Isbofetho; & 2. *Reg. VI, 12.* de rege Syriae patet. Unde *penneralia Austri* vocatur etiam illud spatium metaphorice, seu locus stellarum, quem Septentrionales ne videre quidem possunt. Confer *Dn. Sebastianum Schmidium* in Notis ad Jobi cap. IX, 9. ubi ex *Aben-Esra* & aliis hanc sententiam adduxit. In specie, ut caetera significata a *B. Oleario* congesta expos. *Biblic. ad Cant. I, 4.* praetereamus, notat locum destinatum quieti, tum viventium; *Jud. XV, 1. Joëlis II, 16.* tum morientium. *Proverb. VII, 27.* & h. l. Comparatur autem status mortis cubiculo (1.) quia, perinde ac cubiculorum interiora, viventium oculis non patet. Confer *Jacob. Dürrfeldum*, in *Exeg. Cant. Cantic. Cap. I, 4.* neque potest furor hominum invidorum perturbari, *Sap. III, 1. Matth. X, 28.* (2.) quia sicut laboribus defatigati in cubiculis edormimus, sic & vitae molestiis defessi, quietem amoenissimam carpinus in morte. *Apoc. XIV, 13.* Unde in sepulcris amoenissima cubilia reposita veteribus fuisse, docet ex *n. Chron. XVI, 14. Ravanelus Biblioth. p. 394.* & mors ipsa somno comparata, *Job. XI, 11.* & tritum illud apud *Alstedium* in *Lexico Theologico p. 422.*

Somnus

Somnus ut est mortis, sic lectus imago sepulcri.

Imo Kirchmannus l. 3. de funeribus Romanorum c. 9. p. 256. ostendit, ipsis quoque Ethnicis sepulcra dicta fuisse *requietoria*, producens, tum veterem inscriptionem, tum locum ex Ciceronis lib. I. Tusc. quæst. Qui titulus tamen fidelium Christianorum sepulcris longe convenientior est. Nec ignotus est titulus *κοιμητηριον* apud *Alstedium* l. c. metaphora sine dubio ab antiquis ritibus desumpta. Refert enim *Arthenaus* Lib. 4. de conviviis Cretensium, quod apud eos certa conclavia fuerint egregie exornata, in quæ hospites amicissimos carissimosque dormiendi gratia deducerent. Addit autem h. l. Deus intra conclavia TVA: quia propter beneficia merito Christi communicata cœperunt esse nostra. Unde in *requiem*, quæ DEI dicitur *Heb. III, 11. & cap. IV, 15.* etiam dicuntur illi, qui sunt Christi participes, *transire. Heb. IV, 11.* Et suum cuique dormitorium, sua cuique quies peculiaris est, prout sepulcra concamerata & singulorum corporum singula fuisse, docet *B. Geierus* de luctu Ebraeorum p. 137.

§. 5. *וּסְגַר לַדְלֶת* claudere ostia tua. Vocab. *דלתיך* est circello notatum: unde *Masorethæ* in margine adscribunt *דלתיך*. Alias illa phrasis, *claudere fores*, sumitur etiam in Scriptura tum proprie, tum improprie. (1.) Proprie *Gen. XIX, 6.* ubi Loth dicitur obseratis ædium suarum foribus prodiisse. (2.) Improperie significat idem, atque alios ab accessu alicujus loci prohibere. e. g. *Matth. XXV, 10.* ubi fatuæ virgines, clausis januis, ad sapientes non dicuntur intromissæ: qua ratione etiam Christus de Pharisæis & Scribis dicit, quod *claudant regnum calorum*. Et addit *ἐξουχίσεως ἐνστα*, quod *introituros prohibeant*. Conf. *Gloss. Rhet. S. Tr. I. cap. XII. p. 391.* significat etiam, a rerum *humanarum curis secedere*, prout orantibus

tibus præcipitur, ut claudant ostium cubiculi. *Matth. VI, 6.* non tam habito respectu ad actum externum, quam ad abstractionem cordis a peregrinis cogitationibus & captanda aura populari. Respicit etiam nonnunquam ad finem peculiarem, qui est aliquem a metu relevare, prout occurrit *Gen. VII, 16.* ubi Deus arcam claudens ab omni metu simul Noachum relevavit, persuasum quippe, nullis aquarum fluctibus machinam interituram, nulla vi undarum compages asserum laxatum iri. Itasi ad nostri textus verba respicias, dicendum, quod cum morientes cubicula sua claudere non possint ipsi, ideo proprie intelligatur (1.) eorum a potestate hostium secularium immunitas. Nam ut ait *Virgilius:*

Nullum cum victis certamen, & æbere cassis.

Hinc apud Gentiles etiam cum mortuis pugnare nefas erat, ut deduxit *Grotius* de J. B. & P. Lib. 2. c. XIX. v. 2. multo magis apud Christianos, ubi mortuorum sepulcra violare quoque piaculum est. Vide *Sachs. Land. R.* Lib. 2. Art. 13. Adde *Kirchmannum* de funeribus Rom. Lib. 3. c. 26. (2.) eorundem a curis humanarum rerum secessus. Unde dicuntur ἀναλυσται *Phil. I, 23.* Metaphora forte desumpta ab equis vehiculo alligatis, qui labore finito resolvuntur. Unde eo in loco adhibetur Syriaca radix ܚܘܒܘܩ quam *Chaldeus* interpretes in *Expos. Loci Cant. I, 1.* de Mose adhibet ex curis hujus vitæ dimittendo. Quo & Judæi respiciunt cum mortuum ܚܘܒܘܩ a curis solutum vocant. Vide *D. Geier.* ad dictum *Phil. I, 23.* (3.) Notatur eorundem ab omni metu relevatio. Neque enim male hic sentit *Ravanellus* Biblioth. p. 638. cum ait, Esaiam hoc textu allusisse ad locum *Exod. XII, 22.* ubi Israëlitiæ, cum angelus Vastator Ægyptorum domicilia obiret, ædium suarum foribus oclusis, dicuntur ab omni & metu & societate malorum absuisse. Eodem enim modo

modo pie defuncti, faviente per terrarum orbem ferro, & metu carent & dolore.

§. 6. **בעריך** *super te*. ער Cum præfixo ב significat non solum *post*, sed & *pro*, sive *bono alicujus*, ut *II. Reg. IV, 4* ubi Propheta præcipit viduæ : *claude ostia בעריך ובער-בניך post te & filios tuos : imo pro TE & filiis Tuis*. Sic & *Gen. VII, 17*. dicitur Deus *clausisse januam בערו pro ipso*, nempe Noacho ejusdemque salute. Conf. *Gerh.* ad eum locum, Notabile tamen est, quod R. *Salomo* ibi בער existimet itidem esse atque כנגד quod de muliere reperias, quam Deus voluit esse adiutorium viri כנגדו *Gen. II, 18*. id quod Onkelos *παράφρασις* per מקבליך *juxta & coram*, ut sensus sit, mulierem *juxta & coram viro*, seu circumcirca debere versari. Qua ratione in nostro textu clausura cubiculi non tantum pie demortuorum bono contingeret, sed & fieret ab omni quasi latere, ita ut nulli amplius perturbationis periculo exponerentur. Huc pertinet versio Judæorum Amstelodamensis Germanica, **und schlüs deine Thüren umb dich zu**. Inde etiam dicitur *Apoc. VII, 16*. ἀδὲ μὴ πύσῃ ἐν ἀντροῖς τῶν ναύων.

§. 7. **חבי** *Absconde te*. Hic notanda (1.) Enallage Generis Fœminini, pro Masculino. Nam (ut *Glossius* ex *Kimchio* monet *Gramm. S. I. IV. Tract. 2. p. 737.*) Scriptura S. loquitur de populo modo in masculino, modo in fœminino genere, sæpius etiam utroque in eadem sententia. Nam populus genere Masculino dicitur עמ & genere Fœminino ערוך vel קהלוך Sic etiam occurrit *Jer. IV, 30*. modo והעשי in fœminino, modo כשרור in masculino, adde quoque *Tarnovium* Comment. ad *Hof. IV, 19*. Ita h. l. licet in masculino præcedant לך & סגר consuetudine tamen seu idiotismo Scripturæ potest sequi fœmininum חבי. Cæterum

terum חָבַר־רָמִי significat *latitavit*, seu *absconditus fuit*, prout exploratores sub montanis latitabant, ne ab hostibus opprimerentur, *Jes. II, 16.* vel prout Micha vaticinabatur, regem latitaturum per cubacula, ut hostium sese rabiei subduceret *I. Reg. XXII, 25.* Sic etiam pie defuncti latitare jubentur in cubiculis, nempe sepulcris suis, ne hostium suorum rela cogantur excipere. Huc enim quadrant illa *Psal. IV, 9.* *In pace cubo solus*, & *Psal. XXXIV, 21.* *unum ex offibus eorum non contereretur*; Ad quæ vide *Comment. B. Geieri.* Huc pertinet illud חִנְיִי *Hiob. VII, 8.*

§ 8. חֲמַעַט־רָגַע velut paululum, ad momentum Scriptura breve tempus interdum absolute reddit per חֲמַעַט *Psal. XXXVII, 10.* *Jer. LI, 33.* interdum cum præfixo כּ *Psal. LXXXI, 15.* interdum particula חֲמַעַט repetita *Exod. XXIII, 30.* interdum cum adjecto vocabulo רָגַע *Efr. IX, 8.* & hoc loco, ubi repetere liceat, quod ad *Psal. LXXXI, 15.* iterum habet *B. Geierus*: כּ vim habet accelerandi, sicut in illo *Psal. LXX, 19.* כּרָגַע ut sensus sit: *non diu latitandum tibi erit, sed brevi e latibulo prodeundum.* Quo etiam referri potest accentuandi ratio. Cum enim potuisset supra vocab. רָגַע ad designandum comma scribi vel *rebbia* vel *Sakephkaron*, scribitur tantum *ziphcha*, ad faciendum semi-comma: imò ceteræ voces per *mackeph* copulantur, ut designetur vindictæ celeritas. Quo spectat & illud, quod *Judaica versio Amstelodamensis* verba subsequenter reddit, *bis der Saren wird überfahren seyn*, sine dubio breviterem rei per vocem *überfahren* significatura. Alias רָגַע designat minutissimum temporis fragmentum, a רָגַע dirupit, idque κατ' ἀνθρώπων παταβειαν, Deus hoc loco sibi tribuit, ad vim paterni affectus declarandam. Sicut enim pater filios non diu latere patitur, forte spelunca propter procellam abscon-

ditos ; ita Deus, simul atque procella malorum secularium deponit, suos in apicium reducturus est. Atque illud est *ἐλαφρον* illud *II. Cor. IV, 17.* & *ἀλεγον. I. Petr. I, 6.* Quo etiam pertinet illustratio a simili dormientium, quibus somni tempora longe breviora videntur, quam vigiliarum.

§. 9. (*עַר-יַעְבּוֹר-וַעַי*) *Donec transeat ira.* Occurrit iterum vox Circello notata. *יעבור* ad quam in margine Masorethæ notarunt *יתירי* hoc est abundat. Ceterum vocabulum *וַעַי* iterum competit DEO *ἀνθεωπονισ-θῶς*, & notat pœnas & calamitates, quas Deus iratus immittit propter peccata, Conf. *Ezech. XXII, 24.* quales quidem Deus inflicturum se ait fidelium persecutoribus h. l. v. 21. ubi notabilia sunt, quæ adjiciunt Biblia Ernestina : **Gott wird das Blut seiner Gläubigen an allen Tyrannen rächen vom Ersten bis zum Letzten :** & quæ B. *Theodoricus Schnepffius*, Prof. Tubingensis in paraphr. sua habet ad *Esaiam p. 400.* *Dominus certe, qui nunc connivere ad impiorum tyrannidem videtur, aliquando ex arcana sede progressus improbitatem hominum puniturus est, imprimis autem eorum sanguinem, qui propter pietatem trucidati sunt, ita ulturus, ut intelligant impii, potuisse quidem terram eorum corpora contegere, memoriam autem effusi sanguinis non potuisse.* Atque eundem severitatis modum Deus quoque exercuit in tyrannis, cum hi raro sicca morte ad Cereris generum descenderint, ceu loquuntur Poëtæ, suffragantibus certe omnium seculorum historiis. *Caspar Sanctius* in *Comment. ad h. l.* per indignationem intelligit indignationem in justos, qualis videri possit, quod corpora eorum jaceant in pulvere soluta, vi pœnæ universo hominum generi post lapsum indictæ. Per transitum vero hujus indignationis intelligit extremum judicium, ubi indignatio in pios desitu-

ra

ra & in tyrannos favitura sit. Verum enim vero, si sequentem versum respicias, eorum, qui in hoc quoque seculo iram Nemesisque divinam in tyrannos versum iri existimant, sententia videtur præferenda, ut sensus sit: quiescite, donec vindictam a manibus parricidarum vestrorum in terris repetiero: quo justitiæ meæ exercitio nisi poenitere discant, æternis suppliciis plectantur.

CAPVT II.

COMPLECTENS ANALYSIN LOGICAM,
CUM DEDUCTIONE THEOLOGICA.

§. I.

CArmen, præeunte nobis *Schneppio* l. c. quod hoc capite continetur, est encomiasticum, quo Ecclesia laudatur, tanquam florentissima quædam Respublica (1.) quod Ecclesia sit urbs munitissima, cui ipsa salus præsideat. (2.) quod cives sint homines iusti & veritatis amantes. (3.) quod pax in ea sit exoptata & constans. (4.) quod Dominus, qui protegit hanc urbem, habeat fortitudinem & majestatem in æternum duraturam. (5.) quod Dominus, seu Servator Christus, homines doceat justitiam. Hæc sunt laudationis capita, quæ proponuntur a v. 1. usque ad 9. In cæteris verbis resolvuntur ratiæ quædam objectiones. (1.) Si Christus omnes doceat justitiam, cur tamen multi sint impii? Resp. omnibus quidem offerri beneficium veræ justitiæ, sed non ab omnibus recipi. (2.) Cur pax Ecclesiæ tribuatur, cum tanto opere sit afflicta? Resp. quando pii invocent Dominum,

malos puniri, persecutiones autem servire amplificandæ Ecclesiæ. (3.) afflictiones acuere in piis fidem & invocationem, imo (4.) ne mortem quidem ipsam obesse, tum quod revicturi sint mortui, tum, quod sepulcra eorum sint amœna cubicula, tum quod Deus sit supplicia justorum vindicaturus a v. 9. usque ad finem.

§. 2. Pars itaque, ad quam nostra referenda pericope, solvit illam objectionem, quod Ecclesiæ pax tribui nequeat, cum vehementer sit afflictæ, imo perferre mortem necesse habeat. Syllogismus erit talis: Quicumque morti obnoxius est, ille non habet pacem. Atqui Ecclesia morti obnoxia est. Ergo Ecclesia non habet pacem: Quæ ipsa objectio Assaphum quoque fatigavit *Psalm. LXXIII, 2.* In cujus Psalmi præfatione *Henricus Mollerus*, *Hamburgensis*, sic ait: *fieri non potest, quin animi hominum etiam piorum sæpe turbentur, cum pios omnibus injuriis, imo ipsa morte subinde videntur affligi.*

§. 3. Verum enim vero ad hanc objectionem respondetur distinguendo inter pacem vere & adparenter talem: cum applicatione, quod qui corporaliter moriantur, pace tantum adparenter destituantur, non idcirco vere, quia amœnissima etiam *Quies Morientibus* per mortem possit contingere. Hac occasione quies illa paulo uberius describitur per certa prædicata, quæ continentur oraculo a nobis jam ulterius explicando. In eo vero attendendum nobis erit (1.) ad *Subjectum*, quod illam quietem debet percipere. (2.) ad *Adjunctum*, seu illud, quod Ecclesia debet percipere, nempe ipsam quietem, quæ per aliquot formulas describitur. (3.) ad *Causam* quietis *Efficientem*.

§. 4.

§. 4. (I.) *Subjectum est populus Dei, per quem, ut Schnepfius monet, ad hunc locum, nonnulli intellexerunt homines, qui fuerunt in servitute Babylonica, & calamitatum illarum aliquo solatio fuerunt relevandi. Inde enim dixerunt Judam hic nominari atque urbem Sionis v. r. Sed rectius Hieronymus & Haymo de illis sunt interpretati, qui sunt adscripti cives Hierosolymæ cœlestis. Quia enim (sic ait, Cospar Sanctius ad v. r. hujus capituli) Jerusalem symbolum est cœlestis patriæ, & qui per desertum longis perfuncti laboribus pervenerunt in terram promissionis, typi sunt eorum, qui in beatorum sortem & requiem admittuntur. Ideo Sancti appellantur viri Juda & beatorum sedes dicitur Sion aut Juda. Inde Schnepfius l. c. producit aliqua haud infirma argumenta, quibus Ecclesiam fidelium non Hebræos tantum & captivitate solutos intelligi debere confirmet. Liceat doctissimi viri adscribere verba, quæ sic habent: Quod Esaias de Christi regno & beneficiis concionetur, istæ rationes assignari possunt: Initio quod Propbeta hoc cæmnen cum Superiore capite conjungere videtur. Illud autem omnino de beneficiis Domini & Servatoris nostri JESU Christi intelligendum est. Quis ergo negaverit, ista, quæ in hoc vaticinio continentur, ejusdem esse argumenti? Deinde, qui hic canunt, nituntur munitione urbis suæ, quæ si externa esset, non posset excusari formula illa laudationis. Nam prohibemur carnem facere brachium nostrum, nec spem collocare in illis præsidiis, quæ in hominum viribus & munitionibus posita sunt. Laudatur (3.) innocentia civium in hac republica: cum autem constet, Judæos, qui ex servitute Babylonica in patriam redierunt, avaritia & concubiis muliercularum alienigenarum se polluisse, ut scriptum est Nebem. c. V. & Esdræ c. IX. imo segnes quoque fuisse in ædificando templo & promovendo DEI cultu, quod testatur*
Hag-

Haggaius C. I. nemo ista de Hebraeis dicta existimet, sed de Christi beneficiis & Ecclesia. Caterum quando Christus h. l. populum vocat suum, attenditur maxime beneficium redemptionis, quod praestiturus erat pro omnibus 1. Tim. II, 6. factus ἱλασμός, pro peccatis mundi. 1. Job. II, 2. Suscepit iniquitatibus omnium nostrum. Esa. LIII, 6. factus pro nobis νατάρα. Gal. III, 13. & semetipsum tradens pro Ecclesia, ut eam sanctificaret. Eph. V, 25. Inno ille idem est, a quo Ecclesia moriendi felicitatem expectat, unde dicimur, in Domino, cum morimur, beati. Apoc. XIV, 13.

§. 5. (2.) *Adjunctum* sive *Objectum* percipiendum est ipsa quies beata, seu beatus in morte status, suo modo corpori animæque communis, descriptus tamen per formulas corpori maxime competentes. Huic enim competit (1.) *transitus in cubicula* per honestam sepulturam. Nempe poena est, *non sepeliri*, atque ita de *Jojakimo*, filio Josiæ dicitur, *Fer. XXII, 18.* quod *sepultura asini* sit sepeliendus, trahendus scil. & projiciendus extra portam; Item de *Jesabele II*, *Reg. X, 10.* *Jesabelem devorabunt canes, nec erit, qui sepeliat.* Contra Abraham *sepelivit Saram*, *Genes. XXIII, 19.* Hinc laudabiles sunt inscriptiones sepulcrales, v. gr. *Hic quiescit in Domino N. N. cui nec absimilis est illa Judæorum: Quies ejus in loculis viventium cum reliquis justis. Amen, Amen, Amen. Selab.* (2.) *Occlusio ostiorum*, per quam intelligitur immunitas ab ulteriore supplicio aut periculo. Nam ut habet *Euripides*:

Mors jurgiorum finis est mortalibus.

Unde, quamvis moneretur *Carolus V.* ut in Lutheri reliquias, capta

capta Witteberga, vindictam exercebat, *sibi* tamen cum vi-
vis, non cum mortuis bellum esse, sapientissime respondit. Imo
si vel maxime effodiantur nonnulli atque eruantur e tumu-
lis suis, corpus tamen illa non sentit supplicia, quæ a mali-
gnis inferuntur. (3.) *Occultatio*, quæ plene contingit per
cinefactionem, qua *pulvis redit in terram, unde fuerat, Ec-
cles. XII, 7.* & deponit quasi radices peccati, ut aliquando
possit eo amœnius reflorescere. Vid. *B. Seberz. System.*
p. 555. En quietem ad corpus pertinentem. Neque tamen
est, cur animam piorum ab hujus quietis consortio exclu-
damus. Eadem enim a corpore secedens habet (1.) *tran-
situm in cubicula*, non inferna illa quidem purgatorii, quibus
nulla quies; sed cœlestia, ubi beatorum sunt *μοναὶ, mansio-
nes, Job. XIV, 2.* In fasciculum viventium, i. *Sam. XXV, 29.*
quem *תיבת* seu thesaurum & thesaurarium conclave Judæis ad-
pellatum esse docet *Galotinus* lib. 6. de arcanis Catholicæ
veritatis cap. 9. (2.) *habet occlusionem ostiorum*, per quam
intelligimus vel *μύξα* illud *χάσμα*, quod *firmatum est inter*
beatos & damnatos. *Luc. XVI, 26.* Unde animabus ad spe-
ctorum larvas nulla remigratio. Vel *depositionem curarum*
mundanarum, propter quam dicuntur *ἀναπαύσονται ἐν τῷ κῶ-
πῳ αὐτῶν. Apoc. XIV, 15.* (3.) Animæ quoque competit oc-
cultatio: de qua insignis habetur locus *Apoc. VI, 9.* Unde
non possum, quia adscribam explicationem Bibliorum Er-
nestinorum: **Daß nun die Seelen dieser Martyrer all-
hier unter dem Altar gesehen werden, dadurch wird
angedeutet, daß die Seelen der abgestorbenen Gläu-
bigen, sonderlich aber der Martyrer, in Christi Hand
seyn, und unter desselben Schutz und Schatten (en oc-
cultationem, cui quadrat *Psal. XCI, 1.* *סהר* & *שרה* *ה*)
bis auf den jüngsten Tag, für allem Leid und Unfall
bewah-**

bewahret werden. Sap. III, 1. Act. VII, 59. I. Petr. IV, 19. Ex quibus simul innotescit, modum hujus quietis non consistere tantum in actibus privativis, sed & positivis, quales sunt: *consolationem percipere. Luc. XVI, 22. De passione Christi loqui. Matth. XVII, 3. canere trifagium. Apoc. IV, 4.*

§. 6. *Causa efficiens* hujus quietis est Christus, cujus in textu cum Ecclesia colloquium est. Equidem ad populum sermocinatus, *ingredere*, ait, *in cubicula Tua, & claude ostia Tua*: Sed verba illa non sunt otiosa aut inefficacia. Ipse enim, dum mori præcipit, facit ut mori velimus: & ut beate mori possimus, ejusdem morte adjuvamus. Dicuntur autem *Cubicula nostra, ostia nostra*, non quod a nobis sint præparata, aut claudi virtute nostra possint; sed quod bono nostro a Christo procurentur, a quo & beate vivendi & moriendi principium est. Ille itaque hujus quietis causa efficiens est (1.) *Præcipiendo*, quo sensu *Moses, Deut. XXXIV, 5.* dicitur על-פי יהוה *super os* aut faciem *Dei mortuus*, quod, neglectis Rabbīnorum commentis transtulit Lutherus: **er starb nach dem Wort des HErrn.** Ita præcepit ille mortem *Aaronis*, Num. XX, 26. & nostrorum *dierum numerus* in ejus libro *descriptus* est. *Psal. CXXXIX, 16.* ita ut terminum vitæ nostræ vel *prolongare, II. Reg. XX, 1.* vel *abbreviare* possit. *Psal. LV, 24.* prout norit clepsydre suæ vel horologii rationes. Quæ similia vide apud *B. Dannbauerum* Hodof. p. 330. & *B. Scherzerum* in System. Theolog. Hinc non solum *prævidere* dicitur terminum vitæ, sed etiam *constituere*; non quidem velut *absoluto* & respectum ad causas & circumstantias extra Deum, penes homines, occurrentes excludente; certo tamen decreto.

creto. Confer *B. Æg. Humii* QQ. & Resp. de Provid. (2.)
 Christus etiam est causa efficiens quietis hujus *promerendo*.
 Ipse enim sua morte placidissimam nobis mortem prome-
 ruit, & ad quietem a se promeritam h. l. populum suum
 dimittit. Nam יהוה את-עשור במותו *dedit divitias*, (qua-
 rum haud postremum genus *subavocata* est,) *in mortibus suis*.
Es. LIII, 9. Vide *B. Glassium* Gramm. S. Lib. 3. Tract. I.
 p. 3. Et *pacem*, in qua *dimittimur*, *Luc. II, 29.* מוסר שלומנו
 עליו *Castigatio pacis nostræ super eo fundata est, Esaiæ LIII, 5.*
ipse abiit ad locum nobis præparandum. Job. XIV, 3. Mors fuit
 ipse *mortis. Os. XIII, 14.* Et licet septuaginta interpretes
Es. XXV, 8. verba illa בלע המות לנצה reddiderint per
 κατέπιεν ὁ θάνατος ἡ ζωὴς, recte tamen observat *B. Meisne-*
rus, quod mors absorpsit Christum, sicut piscis in vermiculo
hamum: vide *B. Dannhauerum* Hodof. p. 730. κατέπιεν ὁ θά-
 νατος εἰς ζωὴν. *1. Cor. XV, 54.* Cum autem in morte duo
 consideranda sint: primo illud, quod mors in se præcisè im-
 portat; nempe privatio vitæ orta ex unionis naturalis, quæ
 inter corpus & animam est, dissolutione: deinde adhærens
 huic dissolutioni ac privationi infelicitas & maledictio; *Gen.*
III, 17. illud quidem apud infideles ac fideles manet actu, quem
 remorari sapientiæ divinæ visum est, donec *ultimus ille ho-*
stis suprema resurrectione *aboleatur*: (ita *Dannhauer*. Ho-
dof. p. 439.) alterum vero apud fideles, qui accurate lo-
 quendo ad populum Dei pertinent, ipso actu quoque sub-
 latum est. Unde hos *non tangit* post mortem *tormentum*,
Sap. III, 1. fruuntur in sinu *Abrahæ* solario. *Luc. XVI, 22.*
 & 25. (3.) Christus etiam causa est, quietem illam *confe-*
rendo. Luc. XXIII, 43. quare comparatur Josuæ, Israelitas in
 requiem promissæ terræ introducenti, *Hebr. IV, 8.* seqq.
 (4.) Christus etiam est causa quietis illius, *duracionem de-*
ter-

terminando, cum ait, ער-יעבר-זעם, *donec præterierit indignatio.* Justus enim ille judex suo tempore *comminuet* tyrannos בִּשְׁבֵט בְּרוֹן, *virga ferrea Psalm. II, 9.* Metaphora a ducibus militaribus desumpta, qui baculo sceptroque suo in-terdum plagas immittunt militi: quo pertinent, quæ ex *Homero de Ulyssæ*, qui sceptro suo dorsum humerosque *Thersitis* probe percussit, adscripsit *B. Geierus.* Ille, inquam, lapis est, Colossi imperia subvertens, ubi Dei consilio fuerit devolutus. *Dan. II, 34.* & ubi Tyranni mensuram scelerum suorum compleverint. *Matt. XXIII, 32.* & *2. Maccab. VI, 14.* Porro ostenditur his verbis summa Dei potentia, qua Tyrannos momento temporis confringere & dissipare potest. Sunt enim sicut *gluma, quam dissipat ventus. Psalm. L, 4. Luc. I, 41.*

§. 7. His ita explicatis, ad argumentum superius §. 2. allatum respondebitur per inficcationem majoris. Non enim quicumque morti obnoxius est, statim amittit pacem, cum etiam per mortem pax possit offerri & confirmari.

Qui ipse scopus fuit, ad quem textus oraculi nostri ex Spiritus divini mente collimabat.

CAPVT III.
 COMPLECTENS QVÆSTIONES
 THEOLOGICAS.

Qu. I. An Deus sit causa mortis?

Certum est, Deum esse *Φιλάνθρωπον*, *Tit. III, 4.* & *Φιλόψυχον*. *Sap. II, 27.* unde etiam dicitur, quod *mortem non fecerit*, neque *latetur in perditione vivorum*, *Sap. I, 13.* Scilicet quod hominem immortalem condidit, seu talem, qui per naturæ perfectionem, quam a Creatore acceperat, poterat nunquam mori; semper autem vivere: tanquam *ad imaginem Dei conditus*. *Gen. I, 27.* conditus *ἐπὶ ἀφθασία* *Sap. II, 23.* Unde Deum esse mortis causam, absolute loquendo non dicimus. Verum quando in textu nostro Prophetico Deus jubet populum suum, ut in cubiculum suum, seu in sepulcrum per mortem discedat; videtur hoc ipso tribui Deo, quod sit causa mortis, & imponat hominibus moriendi necessitatem. Sed observanda hic inprimis est distinctio alias usitata, & supra Cap. II. §. 5. indicata, qua mors spectatur vel *in se* præcise, vel quatenus *per accidens* aliquando fit, ut sit mors *beata*, seu transitus ad quietem vitamque beatam. Textus noster loquitur de morte, *posteriore* modo considerata, ut ex dictis patet: unde non sequitur, quod Deus sit causa mortis in se spectata & absolute loquendo. Neque enim quicquam aliud dicitur, quam quod Deus homines, jam aliunde factos mortales, & necessitati moriendi subjectos, sibi vero (Deo) adherentes, ad mortem, velut quietem, deducat. Quod autem ad *priorem* acceptionem mortis attinet, certum est,

Diaboli seducentis malitiam, ac protoplastorum delinquentium culpam, morti originem dedisse. Ita enim Diabolus ἀνθρωπότης dicitur *Job. IIX, 44.* & quomodo homines in peccatum induxerit, ut mortem iis attraheret, plenius docetur *Gen. III.* Confer *Hebr. II, 14.* & *Sap. II, 23.* Homines autem, ad obedientiam obligati, & mandantis majestatem atque comminationem mortis negligentes, hac ratione reatum, ac necessitatem mortis, ipsi sibi suo, quod ajunt, jumento attraxerunt; eaque ratione dicitur *per peccatum mors intrasse in mundum:* atque *ita omnes homines pervasisse. Rom. V, 12.* Unde neque e censu causarum mortis prorsus excludi potest DEUS; *B. Gerbardus* Loc. de Morte §. 33. *Tertiam mortis causam* dicit esse *vindictis DEI iram.* Atque ita, cum *Psalmo XC.* dicitur, DEUM *convertere homines in contritionem,* seu facere, ut per mortem conterantur ac pereant; non intelligendum istud est de mortis institutione, sed ad poenam peccatorum ordinatione. Unde statim additur: *furor Dei in pulverem nos convertit.* Alias circa hanc quaestionem peccatur dupliciter (1.) a Reformatis, qui terminum vitae fatalem, adeoque genus & horam mortis ex absoluto Dei decreto immutabilem fingunt, quandocunque Deus jubeat ad conclavia mortuorum nos transire. Quanquam enim non negetur, quod abeundum sit, cum Deus nos abire jubet: tamen etiam locus relinquendus est sententiis Sacrae Scripturae de termino vitae, aliquando, precibus videlicet, pietate ac sobrietate prorogando, alias & imprimis impietate decurtando. Tum enim, quod *B. Friedlieb.* Medull. Theol. p. 250. habet: *Decurtare Tuum est, sed prolongare Tonantis.* (2.) a Socinianis, in praesenti negotio peccatur, qui in *Catechismo Racoviensi* p. 18. seqq. mortalitatem homini, tanquam

quam corpori animali, concreatam existimant, ita, ut Adam hoc ipso, quod *de humo formatus* fuit, *mortalis* quoque *creatus* fuerit; ac *nihil natura commune* habuerit cum *immortalitate*: licet actu moriturus non fuisset, si a peccato sibi constantissime cavisset; adde *B. Scherz. Collegii Anti-Socin.* p. 255. Respondetur autem Socinianis, uti mortem; ita & mortalitatem, seu *τὸ* esse obnoxium morti, esse peccati pœnam: juxta comminationem Dei. *Gen. II, 17.* unde non potest conditio naturæ fuisse. Conf. *B. Gerhard. Tom. II. L. de Imag. Dei Cap. IV. §. 99. seqq. p. 311. seqq. & B. Scherzer. I. c. p. 255.* ubi objectiones Socinianorum solidissime resolvit.

Qu. 2. An Christus *εὐθανασία* nobis promeruerit?

Hic notandum inprimis, quod *εὐθανασία* nomine intelligi debeat, non mors, quoad ea, quæ corpus attinent, placida ac sœavis, in oppositione ad mortem violentam aut corpori dolorosam, valde renitente natura: sed mors beata, qua anima, de Dei gratia certa vitam hanc mortalem deserens, ad quietem suam læta transit. Itaque ad *Qu.* resp. affirmando. Quicquid enim bonorum Spiritualium & in negotio Salutis nostræ, nobis obtingit, illud Christus nobis promeruit. Atqui *εὐθανασία* est tale bonum. E. Major probatur ex *Act. IV, 22. ἐν ἄλλῳ ἔδεν ἡ σωτηρία.* Minor probatur ex nostro textu. Contradicunt vero iterum *Sociniani*, asserentes, nullum meritum proprie sic dictum apud Christum inveniri, atque Christum Servatorem nostrum dici, quod salutem & *εὐθανασίαν* nobis annunciet. Vide ex *Socinianorum* scriptis prolixè differentem *B. Scherzerum*

rerum Coll. Anti-S. p. 473. Contra autem observandum est, quod Christus *reconciliaverit nos in corpore carnis sue per mortem*, Coloss. I, 22. in mortem *pro nobis in odorem suavitatis traditus*, Ephes. V, 2. & datus pro nobis tanquam ἀντίδοτον. I. Tim. II, 6. Objectiones iterum confutatas vide apud B. Scherz. p. 481. seq.

Qu. 3. An purgatorium ingrediantur
abeuntes animæ?

Resp. Negando. Textus enim noster docet, quod fideles in morte sua intrent non in carcerem, ubi mala mansio est; aut in locum tormentorum: sed in *cubiculo*, intra quæ occultentur, ab omni pœna sensus securi. Contra Pontificii fideles nondum plene purgatos in locum purgatorii statuunt deferri, donec discussis peccatorum venialium maculis in cœlum provehantur. Quæ ipsa quidem sententia cœpit initiis tenuissimis. Nam seculo V. ut habet B. Kromayerus Theol. Positiv. Polemica Artic. 23. p. 1180. circa tempora *Augustini*, quidam, licet tirubanter, asseriebant, animas a peccatorum reliquiis esse emundandas: cum nihil peccato inquinatum admittatur in regnum Dei. Deinde circa tempora *Gregorii Magni* confirmatum est apparitionibus spectrorum. Cumque indulgentiæ postmodum, & viventium suffragia, multis opibus venderentur, flammæ illæ lustrales in *Concilio Florentino* insertæ sunt credendorum numero: qua occasione fabula *Virgiliana* quasi in dogma abiit, cui obstrepere postmodum piaculo fuit in *Concilio Tridentino*, Sess. ultima. Non autem probari potest sententia illa ex eo, quod *nihil inquinatum introiturum sit in quietem illam Dei, seu in cœlum*. Apoc. XXI, 27. Resp. enim, nihil

nihil introiturum, nisi emundetur in hac vita per regenerationem seu conversionem; justificationem & sanctificationem. Vide *Kromayerum* l. c. & ex professo *B. Martinium Chemnitium*, qui Part. 3. Exam. Conc. Trident. a p. 138. usque ad 220. omnia, quæ de hoc argumento dici possunt, nervose expedit.

Qu. 4. An animæ post mortem dormiant ?

ITa videtur iterum *Socinianis*, qui fundamentum desumunt ex textu nostro, ubi beati morientes in cubicula sua revocantur. Ea autem cubicula putant esse locum silentii & oblivionis, in infima terræ parte. Vid. *Schlichring*. Expof. Symboli ad illa verba: *descendit in infernum* f. 73. *Et anima sine corpore*, inquit *Smalzius* Exam. Centum Error. ad errorem 81. f. 33. *nullas operationes exercere potest*. Contra autem observandum est, quod a quiete, in oppositione ad molestias & pericula hujus vitæ spectata, ad cessationem ab omni actu, non liceat argumentari; seu, ut ad argumentum ex *Psaln. VI*, s. 6. & *Psaln. CXV*, 17. desumptum, ubi dicitur: *Mortui non confitebuntur, non laudabunt te*; respondit *B. Scherzer*. in Collegio Anti-Sociniano pag. 1166. a negatione actus in Ecclesia militante ad negationem actus in Ecclesia triumphante N. V. C. Certe enim animas quiescentes consolationem percipere, cantare trisagion, & alia similia operari, dictum est supra Cap. II. §. 6. Optime *Cicero* lib. 5. de finibus. *Si quispiam ita nonaginta annos velit vivere, & cum sexaginta vixerit, reliquos dormiat, ne suos quidem id velit.* Et *B. Augustinus* contra fabulam de somno *Johannis Evangelistæ* in sepulcro, non esse consentaneum, ait, ut ei discipulo *Jesus*, quem præ cæteris diligebat,

D

pro

pro magno munere longum in corpore somnum donaret. Cæterum hanc controversiam iterum pertractatam vide ex professo apud *B. Scherzerum* l. c. a p. 1140. ad 1190.

Qu. 5. An corpora morientium ita destruantur per mortem, ut non eadem numero, sed alia pro illis, reddantur in vita altera ?

Resp. Negando, quia nostrum oraculum testatur, ea tantum in cubicula secedere & occultari: nempe aliquando reditura e cubiculis in lucem. Itaque non alia ibunt in cubiculum: alia tandem extra cubiculum extabunt. Sed eadem redibunt, quæ abierant. Contra dicunt vero iterum *Sociniani*, ex quorum numero *Smalzius* in Exam. 100. Errorum, ad errorem 89. f. 36. expresse scribit: *Corpora hæc, quæ nunc circumferimus, resurrectura non credimus, sed alia nobis danda esse.* Id quod repetit ad errorem 90. & *Crellius* in Comment. in l. ad *Cor. VI, 15.* T. I. S. Script. Exeg. fol. 277. venter, ait, *Et esca ita abolebuntur, ut non tantum non numero eadem, sed ne specie quidem aut genere eadem unquam reditura sint, Et altera alteris successura, ita ut priora in succedentibus redisse videantur.* Atqui nulla est causa, cur verbum *καταργήσεται* *I. Cor. VI, 15.* exponamus de abolitione rei secundum substantiam, ac sine spe restorationis: cum etiam aliquando idem donotet, ac facere, ut cesset rei alicujus usus & operatio. Certe ossa, quæ periisse videri poterant, ita quiescunt, ut in novissimo die *revirescant.* *Es. LXVI, 14.* & *Hiobus XIX, 25.* *hæc ipsa pelle se credit circumdatum iri, quam in hac vita gestabat, ac digito intenso tangebatur.* Objectiones, quæ ad hoc potissimum tendunt, ut identitatem sub-

substantiæ cum identitate qualitatum confundant. vide iterum discussas apud B. *Scherzerum* p. 1143. seqq. Neque tamen placet nobis fabula Judæorum de officulo 117, quod nunquam computrescat, & ex quo tota corporis compages restituatur, evoluta apud *Buxtorff.* in Lexico Thalmudico & confutata ab *Hottingero* Disput. de Resurrectione mortuorum p. 25.

Qu. 6. Num beate mortui intelligant preces superstitum in terris, ad se directas?

Resp. Negando. Quando enim in hoc textu dicuntur *estium claudere*, indicatur simul, eos a commercio cum extraneis, seu terræ incolis, esse remotos, ita ut hi familiarius cum illis agere, eos compellere, aut in partem curarum vocare non possint. Confer, quæ apud Prophetam nostrum *Cap. XLIII, 16.* dicuntur: *Abraham non novit nos.* Contra omnes Papistæ, ut habet *Carprovius* in *Isagoge* p. 551. *conveniunt in eo, scire sanctos, quid ab illis peratur.* Add. *Bellarmin.* de sanctis Beatis Lib. I. c. 20. Verum enim vero licet cum *Apologia Augustanæ Confessionis* Artic. de Invocatione Sanctorum p. 224. *concedamus, quod sicut vivi orant pro Ecclesia universa in genere, ita in caelis orant pro Ecclesia in genere:* negamus tamen, *sciri posse sine Testimonio Scripturæ, quod sancti intelligant singulorum preces.* Solus enim Deus est *καρδιωγώσις* *Jer. XVII, 10.* Et licet *Becanus* de Invoc. Sanctorum quæst. 5. excipiat, Abrahamum eo tempore, quo *Esaias* illa (*Cap. LXIII.*) scribebat, posteros suos ignorasse, quippe in limbo constitutum: Est tamen illa falsa hypothesis de limbo: cum potius Abraham jam tunc fuerit in coelo. Neque juvat illorum causam, quod excipit *Bellarmin.* Lib. I. de Sanctor. beat. cap. 20. *ignorare sanctos*

res humanas *naturaliter*, scire autem *supernaturaliter* ex revelatione divina. Nempe illa revelatio probanda fuerat.

Qu. 7. An defuncti vel defunctorum animæ redeant & adpareant viventibus?

Resp. Negando. Ob eandem rationem, quod dicuntur *januās claudere post sese* hoc in loco. Contrarium vero asserunt, qui adparitionibus illis purgatorium volunt asserere, vel spectrorum actiones explicare. Prolixius est in allegandis exemplis ex historia, ubi vel homines defuncti vel defunctorum animæ adparuerint, *Caspar Schottus* in *Physica curiosa* Lib. 2. Cap. 23. 24. 25. & 26. imo Cap. 27. indicare audeat *νεκρῶν*, quibus dignosci, adparentium spectrorum habitus & naturæ possint, sintne homines defuncti? an angeli? sintne itidem spectra diabolica? an beata? sed ejus & aliorum rationes discutiemus in conflictu. Errorum eorum, qui apud Ethnicos statuabant oberrationem animæ circa sepulcra, propterquam gladiatorum sanguinem fundebant, vel candelas etiam accendebant intra tumbas, confutat vocabulum *αΐψι* *Apoc. XIV. 13.*

Qu. 8. An hic locus *Esaia XXVI. 20.* juvare possit causam chiliaisticam?

Ita credit *M. Gottlieb Heiland*, (seu *Henricus Gerbard*) in Declaratione verosimilium Prophetico-historicorum, ubi ait: p. 80. *Israelis conversio & reditus in terram suam atque Anti-Christo magnam cladem, & inde imperio nostro Romano-Germanico, ceu plantæ ferreæ pedis statuæ Danieltica*

rica in finem usque mundi duratura, optatam tranquillitatem
 & universæ Ecclesiæ Christi quædam iterum ceu balconia ad
 tempus quoddam allatura sunt. Id quod colligo ex *Esaia* XXVI,
 20. 21. item *Esaia* XXVII, 1. 2. 3. Verum enim vero ac cer-
 titudine iræ divinæ contra Tyrannos ad certitudinem re-
 gni chiliastici N. V. C. Cum enim circa extremitatem di-
 erum pietas fidesque in terris rarissima futura sint, *Matth.*
 XXIV, *vers.* 21. fieri utique potest, ut DEUS quoque Ty-
 rannis pro aliorum flagello utatur, (quale se *Artila* voci-
 tabat apud *Job. Lærum* Comp. Hist. univ. p. 127.) donec ef-
 fuderit iram in capita suorum hostium. Deinde quod ad
Esaia Cap. seq. XXVII, 1. 2. 3. attinet, non apparet, qua
 ratione ostendi possit, quod per *Leviathan directum* intelli-
 gi præcise debeat Anti-Christus Orientalis, & per *Levia-
 than tortuosum* Anti-Christus Occidentalis divinitus destru-
 endi? nonnulli enim de Rege Babylonæ, robusto instar
vectis, astuto instar *serpentis*, noxio instar *draconis* verba
 explicant. *Tremellius* vero ac *Junius*, quibus etiam acce-
 dit *B. Glassius* Rhet. S. Tract. I. Cap. 11. p. 335. de omni sub-
 limitate intelligunt, quæ adversus Deum se extollit. II. Cor.
 X, 4. 5.

CAPVT IV.

OSTENDENS USUS PRACTICOS
 &
 I. Homileticos.

D *Idascaliæ* possunt ex his verbis peti (1.) de *Providen-
 tia speciali*, qua Deus complectitur pios circa tem-
 pus iræ imminens. Eos enim non præmonet
 tantum;

D 3

tantum; sed etiam ad secreta cubicula & dormitoria revocant. (2.) de *statu piorum post mortem quieto & securo*, quia (a) transeunt in cubicula, (b) claudunt januas, (c) occultantur, ne quid molestia ex rerum secularium perturbatione trahant. (3.) de *felicitate piorum*, quæ constat cum ex appellacione, qua dicuntur Dei populus, tum ex Dei tutela. (4.) de *brevitate temporis*, quod intercedit inter animæ & corporis reduntionem. Est enim momentum tantummodo in oculis Dei. (5.) de *summa Dei omnipotentia*, & pios defendentis & impios subvertentis.

Elenchi institui possunt (1.) contra *Empectas*, quibus piorum abitus pro exitio reputatur, *Sap.* III, 3. Illi enim veniunt in cubicula sua. (2.) contra *Pontificios*, qui animas migrare putant in purgatorium. Nam in cubiculis, ad quæ deducuntur, sunt ab indignatione securæ: in purgatorio autem ejusdem sensu anguntur. Item quando putant, vel defunctos vel defunctorum animas posse ad nos spectrorum habitu redire, cum tamen januæ cubiculorum h. l. dicantur clausæ, Plures *Elenchos* vide in quæstionibus.

Pædia nos mōnet, ut (1.) *studeamus esse populus Dei*. Ratio est, quia sic Deus ab ira nos prōtegit, & ad secreta receptacula nos transfert. (2.) *Deo nos evocanti promte pareamus*. Ipse enim præcitat iram futuram, & novit, qua ratione nostræ saluti consulat, etiam in morte. (3.) *Deo vindictam relinquamus*, placita *in Davasica* contenti. Ipse enim fortissimus, uno momento confringere hostes, & sapientissimus, de nostra salute decernere potest.

Consolationes (1.) adversus *dubitationem de pace Ecclesie*. Illa enim firma est, si cogites, te esse in populo Dei, qui est Princeps pacis. (2.) adversus *metum mortis & tenebras sepulchri*. Nam ibi reperies cubiculum a Christo præparatum,

tum, in quo securus ages. (3.) *adversus tristitiam ex longinquitate latitacionis in sepulcro.* Erit enim momentum, & postquam ira contra Tyrannos præterierit, amœnissima animæ & corporis sequetur redunitio.

2. Morales specialiores, seu spectantes ad casus Conscientiæ.

Hic Qu. 1. An αὐτόχειρες pacificæ quietis sint capaces?

Resp. Neg. Quia non Domini, sed sua voluntate abeunt: neque adeo boni in nostro textu promissi spem habent.

Qu. 2. An quis possit mortem sibi optare?

Resp. Ex pio desiderio, cubacula a Christo præparata occupandi & Christum videndi, exemplo Pauli *Phil. I, 23.* non ex rædio calamitatum; quippe in quibus expectandum est mandatum Domini: juxta h. l.

Qu. 3. An impiis, in manifesta atque enormi impietate mortuis, sit concedenda honorifica Sepultura?

Resp. Negando. Neque enim pertinent ad populum Dei, a quo, sicut in vita sese separarunt, ita segregari debent in morte a cubiculis fidelium.

Qu. 4.

Qu. 4. An effodiendi mortui, qui in sepulcris so-
num edere & præmordere lintea dicuntur ?

Resp. Negando. Ne quid detur superstitioni. *Esaias*
ait, mortuos debere esse occultatos h. l.

Qu. 5. An concionator de hoc vel illo individuo
pro certo (*v. gr. in concione funebri*) affirmare
possit, quod dormiat in cubiculis
beatorum ?

Resp. Abesse debet assentatio, & porius locum habe-
re accurata moribundi *δοκιμασία*. Quod si vero concio-
nator eo, quod in homines cadit, iudicio noverit, mortu-
um ex populo Dei fuisse, h. e. vera fide præditum ; potest
sane ipsum indubitato beatum prædicare.

Qu. 6. An facinorosorum corpora sint in rotis
vel patibulis relinquenda neque sepelienda ?

Ratio dubitandi est, quia illi homines per pœnitentiam
supplicio præmissam ad populum Dei sunt reducti :
unde ad sanctorum quoque cubicula admittendi videntur.
Resp. (1.) Evangelium Politicas Constitutiones non tollit.
(2.) ejusmodi spectaculum inservit usui publico, nempe ut
alii a similibus flagitiis deterreantur. Lex autem, quæ
contraria videtur *Deut. XXI, 22.* est tantum Judaica
forensis.

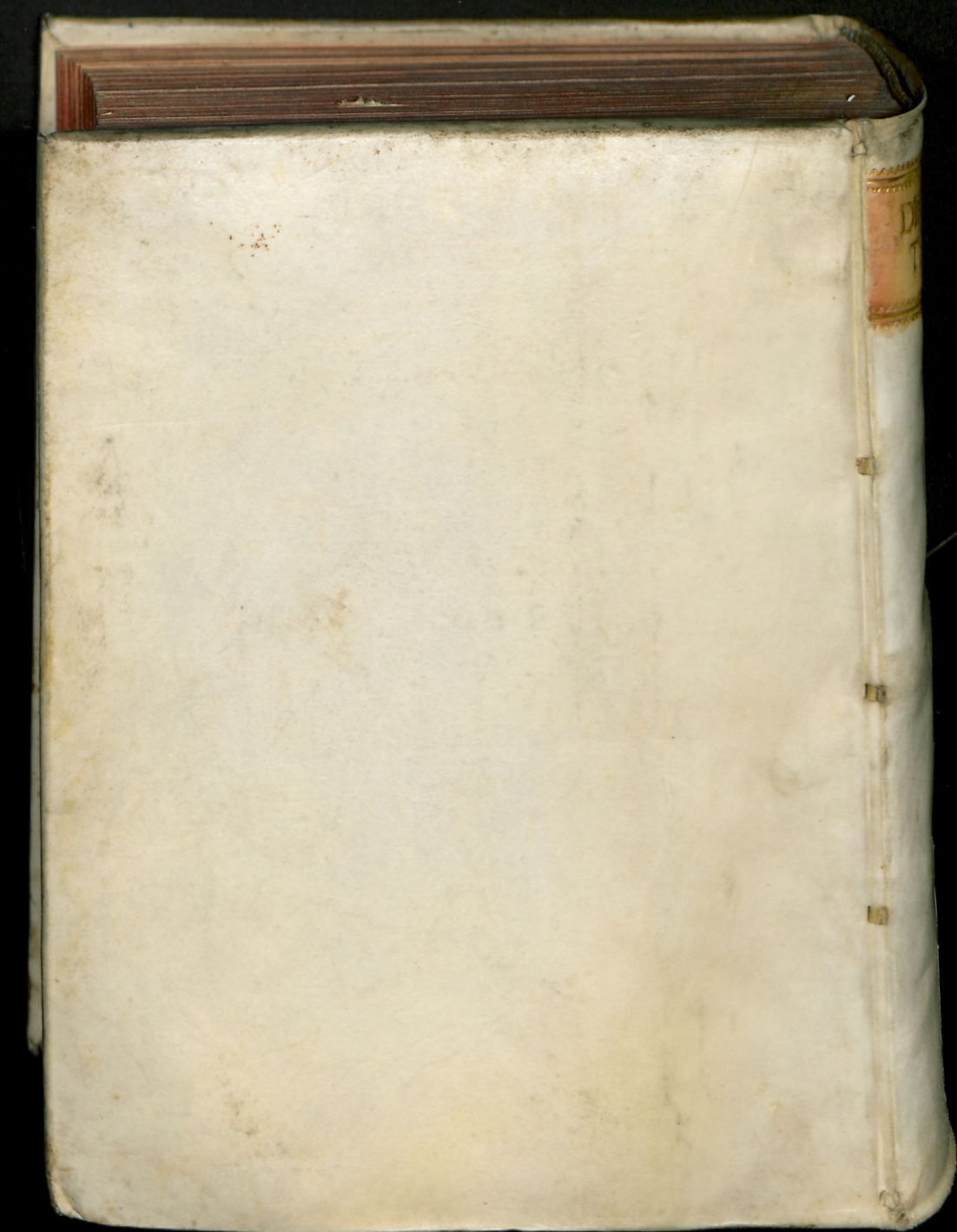
F I N I S.

ad 17.

99 A 6960

2470

a. 18
Q. D. B. V.
DISPVATIO THEOLOGICA
DE

STATV PIE DEFVNCTO- RVM PACIFICO

Vom
Zustande der Seelig-Verstorbenen

Ex Ef. XXVI. comm. 20.

PRÆSIDE
O. GVILIELMO BAIERO

SS. THEOL. DOCT. ET PROF. PVBL.
PVBLICAE VENTILATIONI SVBJICIENDA

A
CHRISTIANO ZEIDLERO

Ronnenb. Misn. SS. Theol. Studiofo
AD D. JVNII A. C. cl̄s Īsc LXXXVI.

IN AVDITORIO THEOLOGORVM
HORIS CONSUVETIS.

RECVSA A. M DCC XXIIIX.